

IWONA BŁASZCZAK

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ZNACZENIE WYCIECZEK SZKOLNYCH W WYCHOWANIU I KSZTAŁCENIU UCZNIÓW KLAS POCZĄTKOWYCH SZKOŁY PODSTAWOWEJ

THE MEANING OF SCHOOL TRIPS IN THE THIRD CLASS PRIMARY
SCHOOL STUDENTS' EDUCATION

*Świat jest książką, a ci, którzy nie podróżują,
czytają tylko jedną jej stronę.*
św. Augustyn

Wstęp

Współczesna szkoła powinna stwarzać wychowankom optymalne warunki do rozwoju ich aktywności intelektualnej oraz kształtować postawy społeczne oparte na wartościach. Do podstawowych zadań szkoły zaliczamy funkcje: opiekuńcze, wychowawcze i dydaktyczne, realizowane wobec dziecka, rodziny i społeczeństwa.

Za jedną z najskuteczniejszych metod oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych w procesie edukacji dzieci na poziomie wczesnoszkolnym należy uznać wycieczki szkolne. Wycieczki szkolne stanowią bardzo atrakcyjną formę oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych podejmowanych przez szkołę i nauczycieli. Dzięki wycieczkom szkolnym uczniowie mają możliwość bezpośredniego poznania własnego środowiska, regionu, właściwości geograficznych, etnicznych, historycznych, kulturowych lub gospodarczych ojczyzny czy innych krajów.

Wycieczki szkolne stanowią bogate źródło przeżyć, a także przywołują chęć aktywnego działania wychowanków. Należą one do bardzo korzystnych i najbardziej lubianych przez dzieci i młodzież form organizacyjnych procesu dydaktyczno-wychowawczego. Wielu pedagogów zalicza je do podstawowych elementów kształcenia w procesie nauczania. Wycieczki szkolne są przede wszystkim interesującymi lekcjami, a więc jednocześnie sposobem wprowadzania, pogłębiania, rozszerzania lub utrwalania realizowanych treści kształcenia. Bezpośrednie zetknięcie się dziecka z otoczeniem przyrodniczym podczas wycieczki jest jedną z tych form dydaktyczno-wychowawczych, która wywołuje u wychowanka zaciekawienie czy zdziwienie, zaspokaja potrzebę wiedzy, nasuwa liczne pytania, daje duże możliwości doświadczeń, pobudza zainteresowania, kształtuje pozytywne postawy oraz dobry stosunek do otoczenia.

Wycieczka szkolna wzbudza wśród jej uczestników pragnienie przeżycia przygody i spotkania z czymś nowym. Dostarcza wrażeń i wzruszeń, a jednocześnie staje się doskonałą konfrontacją książkowej wiedzy z otaczającą dziecko rzeczywistością.

Funkcje turystyki a system dydaktyczny

Turystyka, dzięki dynamicznemu rozwojowi, zajmuje ważne miejsce w różnych sferach życia: społecznej, przestrzennej, psychologicznej, ekonomicznej, kulturowej oraz edukacyjnej.

Znawca problematyki Władysław Gaworecki wyróżnia dziesięć funkcji turystyki:¹

1. Funkcja wypoczynkowa – przywracanie dobrego funkcjonowania organizmu i spokój wewnętrzny. Dzięki temu zwiększa się wydajność pracy.
2. Funkcja zdrowotna – jest ściśle związana z wypoczynkiem i rekreacją, ponieważ dla zdrowia istotne są odpowiednie walory miejsca, w którym wypoczywamy (np. czyste powietrze, dobry klimat). Zdrowie to nie tylko brak choroby, ale także siły witalne i dobre samopoczucie.
3. Funkcja wychowawcza – zawiera w sobie kontakt turystów z przyrodą, życiem społecznym, kulturą i ludnością mieszkającą w miejscu pobytu. Tego rodzaju kontakty kształtują cechy osobowości i różne umiejętności. Często na wyjazdach następuje integracja członków rodziny.
4. Funkcja kształceniowa – może być realizowana zarówno w sensie poznawczym, jak i praktycznym. Zdobywając orientację w otaczającej rzeczywistości przyrodniczej, kulturowej i społecznej, turysta przyswaja sobie pewne umiejętności oraz nawyki, które może później wykorzystać w praktyce.
5. Funkcja miastotwórcza – turystyka powoduje szybki rozwój urbanizacji; funkcja ta dotyczy głównie terenów wiejskich, które chcą sprostać oczekiwaniom turystów przez podnoszenie jakości usług turystycznych, budowanie lepszej infrastruktury komunikacyjnej, uatrakcyjnianie danego regionu, a co za tym idzie, tworzenie nowych miejsc pracy i poprawę warunków życia miejscowej ludności.
6. Funkcja edukacji kulturowej – odnosi się nie tylko do turystów. Ma ona także wpływ na rozwój kulturalny rdzennej ludności i poziom jej życia. Ludność przyswaja zaobserwowane u turystów zachowania oraz uczy się korzystać z nowych technik, podnosząc tym samym swój poziom intelektualny.
7. Funkcja ekonomiczna – jest związana z wymianą pieniędzy, powstaniem licznych ośrodków i instytucji, biur, sieci noclegowych, usług gastronomicznych, marketingowych, handlowych czy transportowych. Poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i sieci jednostek gospodarczych powstają nowe miejsca pracy.
8. Funkcja etniczna – opiera się głównie na podróżach zagranicznych, które mają na celu poznanie miejsca pochodzenia czy poszukiwanie korzeni. W tym przypadku ważne

¹ S. Trojnieł, *Turystyka – pojęcie, próby definicji, funkcje turystyki*, „Lider” 2007, nr 13, s. 13.

jest tworzenie instytutów kultury, ośrodków historycznych, muzeów, których zadaniem jest kultywowanie tradycji, zachowanie kultury i języka danej narodowości.

9. Funkcja kształtowania świadomości ekologicznej – skupia się wokół konieczności uświadomienia trzech spraw: dbanie o środowisko przyrodnicze i społeczne należy do najważniejszych zagadnień współczesnego życia; turyści, organizatorzy i świadczący usługi turystyczne powinni zadbać o ochronę środowiska; trzeba sprawić, by świadomość ekologiczna łączyła się z postępowaniem zgodnym z zasadami ekologii.
10. Funkcja polityczna – turystyka łączy ze sobą różne elementy, takie jak: kultura, historia, ułatwia zawieranie kontaktów, umożliwia integrację i współpracę wielu państw. Państwa powinny podejmować działania, które będą miały na celu międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo, a to jest niezbędne do rozwoju turystyki.

Jak wspominaliśmy poprzednio z pedagogicznego punktu widzenia, wykorzystanie w nauczaniu wczesnoszkolnym turystyki realizowanej w formie wycieczek szkolnych stanowi cenne narzędzie oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych. Taka forma aktywności turystycznej dzieci jest etapem, w którym przygotowuje się młodego człowieka do uprawiania turystyki w wymiarze społecznym. W warunkach szkolnych turystyka ma niepodważalne wartości dydaktyczne, estetyczne, zdrowotne oraz hedonistyczne. Choć nie występuje jako samodzielny przedmiot nauczania, powinna zajmować ważne miejsce w życiu każdego ucznia i przyczyniać się do zdobywania wiedzy, uatrakcyjniania systemu nauczania.

Według Lucjana Turossa stosowanie turystyki jako systemu dydaktycznego przyczynia się do:

- korzystania z różnych interesujących źródeł wiedzy (informacje, które są przekazywane przez przewodników czy pilotów wycieczek, przewodniki, informatory itd.);
- łączenia indywidualnych ambicji edukacyjnych z programem wycieczki;
- tworzenia warunków do konfrontacji wiedzy teoretycznej z praktyką;
- pogłębienia motywacji samokształceniowej uczestników;
- zwiększania atrakcyjności wiadomości i doświadczeń poznawczych, które uzyskujemy na wycieczce².

Definicja terminu „wycieczka”

Współcześnie istnieje wiele definicji terminu „wycieczka”, który stanowi bardzo ważną część procesu dydaktyczno-wychowawczego. Wycieczka realizowana jest przez nauczycieli w ramach zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych. Lekcje prowadzone w formie wycieczek są tematami wprowadzającymi, rozszerzającymi i utrwalającymi dotychczasową wiedzę ucznia. Taki rodzaj działalności turystycznej jest coraz bardziej doceniany w realizacji programu edukacyjno-wychowawczego szkoły. Autor licznych opracowań z zakresu turystyki edukacyjnej Stanisław Sobieski definiuje wycieczkę w następujący sposób:

² L. Tuross, *Wprowadzenie do wiedzy o turystyce edukacyjnej*, Ypsilon, Warszawa 2001, s. 16.

[...] to przechadzka uczniów, lecz nie wszystkich klas wspólnie, nie na cały dzień, lecz jak to bywa – po południu, w przeciwieństwie do majówek będących uroczystością szkolną, wyprawioną raz do roku na wiosnę wspólnie przez wszystkie klasy razem³.

Jest to pierwsza definicja wycieczki odnosząca się do szkoły. Przez dłuższy czas ta definicja przechodziła jeszcze wiele ewolucji, dziś natomiast jest już trwale przypisana do turystyki i stanowi fundamentalną formę działalności krajoznawczo-turystycznej.

Natomiast według Wincentego Okonia wycieczki szkolne to:

[...] Każde wyjście poza budynek szkoły w celach edukacyjnych; należy do lubianych przez młodzież szkolną form organizacyjnych procesu dydaktyczno-wychowawczego. Wycieczki szkolne umożliwiają dzieciom i młodzieży bezpośrednio poznanie i przeżywanie środowiska lokalnego, własnego regionu, kraju ojczystego, krajów Europy i świata, ich właściwości historycznych, geograficznych, społeczno-ekonomicznych i kulturowych⁴.

W edukacji wczesnoszkolnej wycieczki uznawane są za jedną z atrakcyjniejszych form poznawania i nauczania, angażującego nie tylko sferę poznawczą ucznia, ale także inteligencję emocjonalną.

Według Zarządzenia Ministerstwa Oświaty i Wychowania z dnia 12 maja 1983 r.:

Wycieczka jest zasadniczą formą czynności krajoznawczo-turystycznych i stanowi integralną część rozwoju dydaktyczno-wychowawczego, w związku z tym powinna być organizowana w miarę potrzeb i możliwości przez wszystkie szkoły w ramach zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych⁵.

Reasumując: za wycieczkę uznajemy świadome, zamierzone i kontrolowane wyjście lub wyjazd uczniów poza obiekt szkolny, który ma za zadanie realizację celów dydaktycznych i wychowawczych określonych w karcie wycieczki z ujęciem elementów krajoznawstwa, poznania i rekreacji. Ważne jest również odpowiednie zaangażowanie uczestników wycieczki w ujęciu przedmiotowym lub kompleksowym (interdyscyplinarnym).

Klasyfikacja i cel wycieczek szkolnych

W procesie dydaktyczno-wychowawczym, realizowanym na poziomie edukacji wczesnoszkolnej, wycieczki mogą przybierać różne formy i służyć różnym celom. Jednakże najczęściej wyodrębnia się dwa typy wycieczek szkolnych. Pierwsza grupa to krótkie wycieczki przedmiotowe, określane również jako lekcje w terenie. Druga kategoria to formy dłuższe, o charakterze interdyscyplinarnym, wielopredmiotowym, zintegrowanym.

³ S. Sobieski, *O majówkach i wycieczkach młodzieży szkolnej*, „Szkoła” 1869, nr 12, s. 275.

⁴ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Żak, Warszawa 2007, s. 473.

⁵ Zarządzenie Ministra Oświaty i Wychowania z 12.05.1983 w sprawie szkolnego ruchu krajoznawczego (Dz. U. z 1983 r. nr 5 poz. 30).

Jak wskazuje Ignacy Janowski, możemy wyróżnić różne kryteria podziału wycieczek, i tak dzielimy je ze względu na⁶:

- czas trwania,
- zasięg,
- cel,
- liczbę uczestników,
- środek transportu,
- stopień trudności,
- organizatora wycieczki i środowisko,
- zakres tematyczny,
- zagadnienia,
- miejsce zamieszkania,
- cel i charakter wycieczki.

Bez względu na rodzaj wycieczki szkolnej każda jej forma powinna zakładać realizację określonych celów oraz posiadać zorganizowaną, przemyślaną formę, dostosowaną do potrzeb i możliwości uczestników. Do celów Małgorzata Drogosz zalicza:⁷

1. Cele poznawcze – kształtujące:

- kształtowanie i zaspokajanie potrzeb poznawczych,
- sprzyjanie rozwojowi zainteresowań i uzdolnień,
- kształtowanie naukowego poglądu na świat,
- kształtowanie umiejętności obserwacji,
- stwarzanie warunków do kształcenia politechnicznego,
- rozbudzanie nawyków samokształcenia,
- wzbogacanie wiadomości i umiejętności,
- wiązanie nauki szkolnej z życiem,
- kształtowanie postaw dialektyczno-materialistycznej poznawania świata,
- stwarzanie sytuacji sprzyjających pogładowemu nauczaniu,
- umożliwianie międzyprzedmiotowej korelacji wiedzy,
- ułatwianie świadomego i aktywnego zdobywania wiedzy,
- uczenie samodzielnego i racjonalnego myślenia i krytycyzmu.

2. Cele rekreacyjne – zdrowotne:

- wypoczynkowy – zaspokajanie potrzeby spokoju i odpoczynku od codziennych problemów i ograniczeń;
- restytucyjny – zaspokajanie potrzeby odtworzenia utraconych sił psychicznych i fizycznych;
- zabawowy – zaspokajanie potrzeby rozrywki i odczuwania przyjemności;
- kondycyjny – podnoszenie sprawności fizycznej oraz jej utrzymanie;

⁶ I. Janowski, *Wycieczki szkolne*, Wyd. Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2002, s. 31.

⁷ M. Drogosz, *Krajoznawstwo i turystyka w szkołach i placówkach oświatowych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009, s. 112.

- sportowo-wypoczynkowy – zaspokajanie potrzeby osiągnięcia sukcesu w walce z innymi lub samym sobą oraz upowszechnianie form aktywnego wypoczynku;
 - poznawczo-kształtujący – zaspokajanie potrzeby zdobywania nowych doświadczeń oraz nawiązywania znajomości.
3. Cele wychowawcze:
- rozbudzanie uczuć patriotycznych, poznawanie kraju, jego środowiska przyrodniczego, tradycji, zabytków kultury i historii;
 - poznawanie kultury i języka innych państw;
 - wyrabianie postawy obywatelskiej, sprowadzającej się do poszerzania wiedzy z różnych dziedzin życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego oraz gotowości do aktywnego udziału w tym życiu;
 - uczenie dzieci i młodzieży zasad demokratycznego współdziałania;
 - wspomaganie rodziny i szkoły w procesie wychowania;
 - wyrabianie postawy opiekuńczej;
 - upowszechnianie wśród dzieci i młodzieży zasad ochrony środowiska naturalnego oraz umiejętności korzystania z zasobów przyrody;
 - przeciwdziałanie patologii społecznej;
 - poznawanie zasad bezpiecznego zachowania się w różnych sytuacjach;
 - rozwijanie tendencji do etycznych zasad współżycia, dotrzymywania słowa, prawdomówności, uczciwości, uprzejmości;
 - wyrabianie zdolności adaptacji do nowych sytuacji i warunków.

Znaczenie wycieczki w rozwoju dziecka

Dobrze zorganizowane wycieczki szkolne pełnią różnorodne funkcje, przede wszystkim zaspokajają potrzeby uczniów oraz poszerzają ich wiedzę poprzez:

- obserwację i analizę środowiska przyrodniczego;
- poznawanie zabytków kultury i historii, dziedzictwa narodowego;
- przybliżenie obrzędowości, tradycji, języka i folkloru różnych grup społecznych;
- uczestnictwo w spotkaniach z twórcami kultury, nauki oraz przedstawicielami różnych zawodów;
- autorefleksję powstałą na drodze samokształcenia i samodzielnego wysuwania wniosków;
- rozbudzenie zainteresowania własnym regionem, krajem, innymi kulturami;
- promowanie postawy aktywnego spędzania czasu;
- rozwijanie wrażliwości estetycznej i poczucia piękna;
- rozwijanie inteligencji emocjonalnej.

Uczestnicy wycieczki szkolnej powinni być zmotywowani przez wychowawcę do aktywnego udziału w tej formie zajęć. Nauczyciel powinien zachęcać dzieci do zbierania jak największej liczby informacji dotyczących odwiedzanych miejsc, robienia dokumentacji fotograficznej, filmowej, zbierania broszurek z odwiedzanych miejsc, robienia notatek itp.

Szczególnie ważna jest wychowawcza funkcja wycieczki, dzięki której pedagog pokazuje uczniom wzorce postępowania, kształtuje umiejętności zachowania się wobec innych ludzi, społeczeństw oraz świata przyrody. W trakcie wycieczki kształtuje się również u wychowanków wrażliwość estetyczna, zdolność do przeżywania piękna oraz potrzeba obcowania z nim. Udział w wycieczce szkolnej staje się niezbędnym warunkiem tego, aby umieć przeżyć zjawiska i rzeczy w ich naturalnym środowisku i wymiarze. Uczestnictwo dzieci w wycieczce szkolnej daje im możliwość pozyskania doświadczeń i przeżyć estetycznych, niweluje zmęczenie i znużenie spowodowane monotonną nauką szkolną.

Równie istotny walor wycieczek dotyczy aspektów zdrowotnych, które podczas wycieczek umożliwiają uczestnikom relaks, odpoczynek psychiczny i fizyczny. Podstawowym celem wycieczek szkolnych jest umożliwienie dzieciom aktywnego wypoczynku oraz wzmocnienie sprawności fizycznej i psychicznej. Bezpośredni kontakt dziecka z przyrodą sprawia, iż jej obserwacja nie tylko pogłębia i wzbogaca wyobraźnię dziecka. Kontakt z nieznanym, nowym, interesującym otoczeniem pobudza także uczniów do wypowiedania się, co jest związane ze stawianiem pytań i ma wpływ na rozwój mowy. Często bezpośrednie obcowanie z przyrodą budzi u dzieci zainteresowanie, radość, czy nawet miłość do ziemi ojczyznej.

Konkludując, wycieczki szkolne służą poszerzaniu informacji, sprzyjają wykształceniu dobrych nawyków zdrowotnych, doskonałą umiejętności interpersonalne, rozwijają postawy społeczno-moralne i estetyczne. Uczą również racjonalnego i wartościowego zarządzania czasem wolnym. Podczas wycieczek następuje integracja uczestników, tworzą się więzi wspólnotowe, uczniowie mają wspólne cele i pokonują różne trudności.

Rola wycieczki w procesie integracji edukacji wczesnoszkolnej

Wyjazd zorganizowany przez placówkę szkolną stanowi dla dzieci jeden z elementów edukacyjnych i stwarza możliwości do indywidualnego przeżywania oraz angażowania się w życie społeczności szkolnej. Wycieczka daje wiele okazji zastosowania różnorodnych form i metod kształcenia, skutecznie wpływających na wszechstronny rozwój osobowości dziecka w nauczaniu początkowym.

Wycieczka jest bogatą i niezwykle atrakcyjną formą procesu nauczania i uczenia się, wpisującą się w jeden z najważniejszych postulatów współczesnej edukacji – aktywizację, czyli zaangażowanie ucznia i odpowiedzialność za własny rozwój. Właściwie zorganizowana wycieczka spełnia zatem niezastąpioną rolę w procesie wychowania i kształcenia uczniów w młodszym wieku szkolnym. Proces integracji w edukacji wczesnoszkolnej jest wszechstronną organizacją działalności uczniów, zapewnia również uczniom optymalne warunki do ich rozwoju. Warunkiem integracji jest takie ujęcie celów, treści, metod i form różnych obszarów edukacji, aby uczniowie potrafili odnaleźć związki między poszczególnymi elementami poznawczymi rzeczy i zjawisk. Wycieczka, jako jedna ciekawszych z form organizacyjnych pracy uczniów nauczania początkowego, może pełnić ważne funkcje we wspomaganie integracji edukacji wczesnoszkolnej.

Płaszczyzny tej integracji wymienia Elżbieta Misiorna:⁸

- integracja dokonuje się w samym dziecku, które doświadcza, przeżywa i poznaje rzeczywistość we wszystkich aspektach: intelektualnym, motywacyjnym i działaniowym, w sposób całościowy, bez dzielenia na poszczególne elementy;
- integracja zachodzi na poziomie wspólnych poczynań ucznia i nauczyciela, czyli nauczyciel włącza się w sposób działania ucznia i na odwrót, to znaczy, że wspólnie konstruują metodę działania;
- integracja powinna zachodzić na poziomie scalania ofert edukacyjnych, szkolnych i pozaszkolnych;
- integracja zespołu klasowego;
- integracja środowisk życia ucznia;
- integracja wszystkich podmiotów, czyli rodziców, nauczycieli i uczniów oraz uczestników w procesie edukacji.

Warto przypomnieć, że wycieczka szkolna jest jedną z najbardziej cenionych przez uczniów form organizacyjnych procesu dydaktyczno-wychowawczego, ponieważ jest to forma aktywna, podczas której dzieci pobudzają swoją dociekliwość i wnikliwość, forma, która ułatwia dzieciom zaangażowanie w procesy doświadczenia i rozumienia świata.

Według Krzysztofa Gąseckiego właściwie rozumiana integracja w edukacji wczesnoszkolnej powinna zatem zawierać⁹:

- wykorzystanie zagadnień i spełnienie wymogów pozwalających na interakcje uczącego się i jego otoczenia;
- skuteczne uczenie się dzieci wraz z rówieśnikami w przychylnej atmosferze (współzawodnictwo, konwersacja, współdziałanie);
- stosowanie różnorodnych taktyk.

Wycieczka stwarza szansę społecznej integracji i refleksji nad emocjami, relacjami społecznymi oraz posiadaną wiedzą. Wycieczki łączą przyjemne z pożytecznym, czyli zabawę z nauką. Rozwijają również talenty i pasje, uczą współzycia w grupie szkolnej.

Nauczyciel ma możliwość zaobserwowania dynamiki funkcjonowania grupy szkolnej, jaką jest klasa – na wycieczkach można łatwiej dostrzec liderów zespołu klasowego oraz osoby dystansujące się od kolegów.

Podsumowanie

Każde dziecko rozwija się we właściwym dla siebie tempie, a jego rozwój jest ciągłym procesem. Atrakcyjne dostarczanie wiedzy przez nauczycieli i zbieranie doświadczeń przez uczniów mają duży wpływ na rozwój poznawczy dziecka.

⁸ E. Misiorna, E. Ziętkiewicz, *Zintegrowana edukacja w klasach I-III*, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, Poznań 1999, s. 17–18.

⁹ K. Gąsecki, *Wychowanie do dialogu z naturą w edukacji wczesnoszkolnej*, [w:] *Twórcze działania przyrodnicze i matematyczne w edukacji wczesnoszkolnej*, red. A. Komorowska-Zielony, Wyd. UG, Gdańsk 2008, s. 30.

Teoretycy wychowania podkreślają znaczenie przyrody w rozwoju osobowości dziecka. Dla dziecka świat przyrody jest niezmiernie interesujący. Wycieczka szkolna jest tą formą pracy w szkole z dziećmi z klas trzecich, która ma duży wpływ na ich przebieg edukacji, nie tylko przyrodniczej, ale także społecznej i emocjonalnej.

W licznych badaniach prowadzonych przez teoretyków wychowania wskazuje się, że większość nauczycieli docenia rolę wycieczek szkolnych w procesie edukacji wczesnoszkolnej. Pedagodzy podkreślają, że dzięki wycieczkom dzieci poznają autentyczne zjawiska, przedmioty i lepiej przyswajają materiał z programu, czyli głównie łatwiej zapamiętują. Uczą się później wykorzystywać zdobytą wiedzę w praktyce. Pedagodzy uważają, że wycieczka jest doskonałą okazją do przedstawienia uroków wielu dziedzin nauki. Sami nauczyciele dzięki szkolnej wycieczce mogą łatwiej rozważać zagadnienia na lekcjach.

Wycieczka szkolna powinna być jedną z podstawowych form organizacyjnych w pracy dydaktyczno-wychowawczej na poziomie edukacji wczesnoszkolnej.

Bibliografia

1. Drogosz M., *Krajoznawstwo i turystyka w szkołach i placówkach oświatowych*, Wolters Kluwer, Warszawa 2009.
2. Gąsecki K., *Wychowanie do dialogu z przyrodą w edukacji wczesnoszkolnej*, [w:] *Twórcze działania przyrodnicze i matematyczne w edukacji wczesnoszkolnej*, red. A. Komorowska-Zielony, Wyd. UG, Gdańsk 2008.
3. Janowski I., *Wycieczki szkolne*, Wyd. Akademii Świętokrzyskiej, Kielce 2002.
4. Misiorna E., Ziętkiewicz E., *Zintegrowana edukacja w klasach I–III*, Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, Poznań 1999.
5. Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Żak, Warszawa 2007.
6. Sobieski S., *O majówkach i wycieczkach młodzieży szkolnej*, „Szkoła” 1869, nr 12.
7. Trojnieł S., *Turystyka – pojęcie, próby definicji, funkcje turystyki*, „Lider” 2007, nr 13.
8. Turos L., *Wprowadzenie do wiedzy o turystyce edukacyjnej*, Ypsilon, Warszawa 2001.

Dokumenty prawne

1. Zarządzenie Ministra Oświaty i Wychowania z 12.05.1983 w sprawie szkolnego ruchu krajoznawczego (Dz. U. z 1983 r. nr 5 poz. 30).

Streszczenie

Wycieczki szkolne mają istotne znaczenie w procesie dydaktyczno-wychowawczym dzieci na poziomie edukacji wczesnoszkolnej. Uczestnictwo w dobrze zorganizowanej wycieczce pomaga uświadomić uczniom zadania i cele nauczania, odgrywa ważną rolę we wzbudzaniu ich zainteresowań, aktywności, przyswojeniu treści nauczania oraz kształtuje postawę badacza.

Słowa kluczowe: wycieczki szkolne, proces dydaktyczno-wychowawczy, postawa badacza

Abstract

School trips have an important meaning in early-school-education-level children's didactic and educational process. Participation in a well-organized trip helps students to realize the tasks and aims of teaching and plays a huge role in awaking their interests, activity, assimilation with the teaching contents and it also forms an attitude of an researcher.

Keywords: School trips, didactic and educational process, attitude of an researcher

NOTKA O AUTORZE

Dr Iwona Błaszczak, andragog, teoretyk wychowania, specjalista zajmujący się problematyką komunikacji społecznej, obecnie adiunkt w Katedrze Edukacji i Kultury SGGW w Warszawie; autorka publikacji z zakresu wychowania i kształcenia dorosłej młodzieży wiejskiej w polskich i duńskich uniwersytetach ludowych, a także dotyczących współczesnych kontekstów wychowania, wdrażania andragogicznych modeli kształcenia dorosłych w przemyśle, roli komunikacji społecznej w edukacji dzieci i dorosłych.